



GEOGRAFENS TESTAMENTE EUROPA

LÄRARHANDLEDNING



LÄRARHANDLEDNING

GEOGRAFENS TESTAMENTE EUROPA

Geografens testamente Europa är den tredje säsongen av serien. De två föregående säsongerna om Sverige och Norden hittar du på urskola.se.

KORT OM INNEHÅLLET

Holger Nilsson hittar hemliga meddelanden på ett utdött språk i en gammal bok. I ett försök att tyda de mystiska meddelandena och beger han sig till vitgeografiska biblioteket i Istanbul. Samtidigt vaknar en okänd kvinna på ett sjukhus. Hon har tappat minnet efter en olycka och enda ledtråden till vem hon är leder till... Holger.

Holger är säker på att han aldrig har träffat kvinnan, men han och Esmé blir snabbt vänner. När Holger plötsligt försvinner ger sig Esmé ut för att leta efter honom tillsammans med Mortensen.

Det omaka paret följer mystiska ledtrådar genom Europas länder - längs Adriatiska havets kust, över Alpernas bergstoppar, genom Rumäniens mörka skogar, förbi Rysslands landsbygd och i de djupa grottorna på Yttre Hebriderna utanför Skottlands karga kust.

Geografens testamente beskriver Europa utifrån dess olika regioner. Målet är inte att beskriva alla regioner; det är för omfattande, men serien ger exempel på många olika natur- och kulturlandskap.

Serien problematiserar och söker orsaker och samband; varför ser det ut som det gör på ett visst ställe? Vad har bidragit till det? Finns det likheter som bildar ett mönster mellan olika platser i världen? Hur samspelar människa och natur? Det är svårt för elever att göra fältstudier annat än i sitt absoluta närområde – med Geografens Testamente får de följa med på en fältstudieresa genom Europa. Genom att grafiskt gå ut och in i kartan, och följa våra hjältars resa genom världsdelen, får eleven en förståelse för sambandet mellan den ritade kartan och den faktiska närmiljön.

KORT OM AVSNITTEN I SERIEN

AVSNITT 1

Holger Nilsson ger sig ut för att söka efter gamla dokument på ett bibliotek i Aten. Plötsligt försvinner han spårlöst. Avsnittet utspelar sig i *Grekland, den grekiska arkipelagen* och *Albanien*.

AVSNITT 2

Mortensen och Esmé fortsätter sitt sökande efter Holger. Resan går till *Italien, Venedig* och *Toscana* och *Ligurien*. Nya ledtrådar leder upp i *Alperna* och vidare till *Schweiz*.

AVSNITT 3

Resan fortsätter under svåra strapatser över Alpernas höga toppar, över smältande glaciärer och genom grönskande dalar och sedan vidare längs *Donau*. Från *Österrike*, via *Slovakien* till slätterna i *Ungern*. Där i det oändliga gräshavet, pustan, väntar utmaningar av oanat slag.

AVSNITT 4

Sökandet går vidare norrut till *Moseldalen* i *Tyskland*. Genom *Ruhrområdet* och *Holland* innan Mortensen och Esmé når de *Västfrisiska* öarna.

AVSNITT 5

Allt känns mörkt och tungt för våra hjältar och frågorna hopar sig. De färdas genom ett böljande *Yorkshire* och vidare till *Skottland*. Från *Isle of Skye* i ögruppen de inre *Hebriderna* reser de söderut, till *Normandie*.

AVSNITT 6

Nu är Holger och Esmé jagade. De flyr hals över huvud för livet söderut till sydvästra *Frankrike* och *Baskien*, över gränsen och vidare till *Andalusien* i *Spanien*. Sista anhalt i detta avsnitt är *Portugal*.

AVSNITT 7

Från *Portugal* tar sig Mortensen och Esmé till *Ryssland* för att försöka hitta fler ledtrådar. De börjar i *St Petersburg* men spåren leder sedan till en mystisk ö i den jättelika sjön *Onega*. Resan går också till *Polen* där de märkligt nog hamnar mitt i en öken.

AVSNITT 8

Spåren leder Mortensen och Esmé mot *Ukrainas* kust vid *Svarta Havet* och till *Donaudeltat*. Därifrån påbörjar de en farofylld färd genom *Rumänien* till de *transylvaniska* bergen. Ska de slutligen lyckas? Det är ett uppdrag som verkar fullständigt omöjligt.

KOPPLINGAR TILL LGR II

Kursplanen i geografi betonar vikten av att undervisningen behandlar hållbar utveckling och konflikter i och runt sårbara platser, alltså platser som är mer utsatta än andra. Många konflikter i Europa har haft sitt ursprung i geografiska aspekter, till exempel vattenbrist, jordmånens kvalitet eller landgränser som skär genom områden där tidigare stater legat eller etniska grupper varit bosatta. Innehållet i serien ligger nära läroplanen för grundskolan (Lgr11), fram för allt kursplanen för geografi.

Ur Kursplanen i geografi, centralt innehåll åk 4 – 6

Livsmiljöer

- Jordytan och på vilka sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel plattetektonik och erosion. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till.
- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.

Geografins metoder, begrepp och arbetssätt

- Namn och läge på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten, berg, regioner och orter.
- Kartan och dess uppbyggnad med färger, symboler och skala. Topografiska och tematiska kartor.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap, till exempel hur marken används i närmiljön.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

SÅ HÄR KAN DU ARBETA MED SERIEN

Handledningen ger förslag på mer övergripande övningar. Till varje avsnitt i serien finns dessutom ett arbetsblad med elevnära uppgifter. Att arbeta med serien som utgångspunkt i geografiämnet är självklart, men den ger också inspiration till roliga uppgifter i ämnen som svenska, historia, matematik, idrott och hälsa, biologi, bild och slöjd.

Geografens testamente Europa är helt fristående och bygger inte på att man har sett Geografens testamente Sverige eller Geografens testamente Norden. De säsongerna kan däremot vara bra repetition för just Sveriges och Nordens geografi.

TIPS!

- Vad minns ni från Geografens Testamente Sverige och Geografens Testamente Norden? Arbeta tillsammans med en kompis och återberätta för varandra. Avsluta med att hela gruppen gör en tankekarta tillsammans över innehållet och karaktärerna.
 - Vilka är huvudkaraktärerna i serien?
 - Var utspelade sig serien? Minns ni några bestämda platser?
 - När utspelade sig serien?
 - Vad hade huvudkaraktärerna för quest eller uppdrag?
 - Fanns det någon fiende?
- Titta tillsammans på sista avsnittet av Geografens testamente Norden och låt alla skriva en "Vad hände sedan?" i form av en berättelse, ett brev eller ett reportage.

INNAN NI TITTAR

TIPS!

Innan ni ger er av tillsammans med Mortensen och Esmé kan det vara bra att kolla elevernas förkunskaper. I arbetsbladet till första avsnittet finns en sådan uppgift. Extra värdefullt om du kommer som ny lärare till en skola eller helt enkelt vill kolla av vad eleverna minns från tidigare undervisning eller om något behöver repeteras. Kom ihåg att repetera:

- kartan och kartboken
- longitud och latitud
- de åtta vanligaste väderstrecken
- vad de olika färgerna representerar i en kartbok
- de vanligaste karttecknen
- hur man använder kartboken – register och innehållsförteckning, tematiska och topografiska kartor

- Läs kursplanen i geografi tillsammans. Hur kan ett tv-program kan hjälpa er att nå målen. Jämför med andra material ni använder (till exempel läroböcker och kartböcker). Fundera på vilka fördelar de olika material ni brukar använda har.
- Förbered er genom att titta på en karta och se var avsnittet utspelar sig.
- Vilka stora nyheter från Europa minns ni från den senaste tiden. Placera dem på kartan. Använd den topografiska Europakartan för att se hur det ser ut på dessa platser - var är det bergigt/platt/bördigt/torr och så vidare? Hur kan ni se det? Gör samma sak med några tematiska kartor för att se befolkningsfördelning, klimat, berggrund och så vidare.
- Ta reda på vilka förkunskaper gruppen har om de länder, platser och geografiska begrepp som det aktuella avsnittet tar upp. Anteckna gärna så att du kan återkomma och bekräfta deras kunskaper alternativt revidera dem tillsammans efter att ni har fått ny kunskap genom att se avsnittet.

TIPS! Titta på Geografens Europagåtor på urskola.se. Sju korta gåtor om Europa från Mortensen till Holger. Låt var och en anteckna vilket land de tror Mortensens hälsning kommer ifrån. Välj om ni vill gå igenom de rätta svaren direkt eller spara det och låta alla få en andra chans att lösa gåtorna efter att ni har sett serien.

MELLAN AVSNITTEN

- Titta på en Europakarta. Var går resan i nästa avsnitt. Vilka platser verkar troliga och varför? Vilket land eller vilken plats skulle eleverna önska att få se?
- Samtala om vilka regioner eleverna känner till och vet något om och vilka de vet nästan ingenting om? Varför är det så? Vilka länder, områden och städer står det till exempel om dagens tidning? Vilka områden, länder och platser nämns aldrig eller väldigt sällan i nyhetsrapporteringen?
- Arbeta med olika metoder för att återberätta eller göra en resumé av föregående avsnitt. Variera genom att:
 - göra resumén muntligt i par
 - dramatisera delar av föregående avsnitt i mindre grupper
 - skriva ett referat om vad som har hänt
 - med hjälp geografins språk, och utan att säga namn på några platser eller länder, beskriva var Mortensen och Esmé befann sig sist ni tittade.

FÖLJ DEN SPÄNNANDE RESAN

Här kommer förslag på hur man kan engagera eleverna i både äventyr och geografi.

- Sätt upp en stor Europakarta. En enkel förstoring i svart/vitt är utmärkt eftersom den ger er möjlighet att färglägga och passa på att prata om kartans olika färgkoder och tecken. Nåla fast garn eller snöre för att följa Mortensen och Esmé i spåren.
 - Fördjupa arbetet genom att fördela de åtta avsnitten på lika många grupper. Låt varje grupp ansvara för att göra en kort presentation av de länder och platser som förekommer i serien. Varje grupp ansvarar också för att leda arbetet med att färglägga och sätta uppfärdväg och bilder på er gemensamma karta.
- Rita bilder på de olika färd sätt som används i serien och fäst dem på er karta. Diskutera vilket färd sätt eller färdmedel som är det bästa valet på varje sträcka utifrån:
 - hållbar miljö
 - ekonomi
 - tid
 - upplevelse
- Använd olika källor (kartbok, Wikipedia, resebyrå/turistinformation, några olika tidningars arkivsök, geografiboken, NE, Landguiden) för att ta reda på mer om resmålen. Arbeta i grupp och låt varje grupp få tillgång till en eller ett par bestämda källor. Jämför vad ni får reda på om:
 - matvanor
 - religion
 - språk
 - levnadsvanor
 - produktion, import och export
 - transporter
 - arbetsmarknad
 - historia
 - politik och statskick
- Skriv vykort eller reseuppdateringar från de platser som visas i serien. Kanske kan ni hitta en klass i en annan skola att "brevväxla" med?
- Låt alla bidra med frågor till en frågesport som ni gör när ni har sett hela serien.
 - Gör eget memory. Bild på ena kortet, text på det andra. Fråga på ena kortet, rätt svar på det andra.
 - Jepordy. Låt svaren bli fråga eller tvärtom. Att arbeta med att formulera om frågor till svar och vice versa kan vara en utmaning för många. Arbeta gärna med att ge dem olika geografiska begrepp att använda i det här momentet.
 - Gör en Kahoot. Se mer på getkahoot.com
 - Använd frågorna som bas till ett Bingo. Sammanställ utifrån elevernas frågor en lista med svar (gärna geografiska begrepp och namn) som de kan välja bland för att skriva in på sin bingobricka. Dra sedan frågor och sätt igång att spela.
- Skriv och fråga! Formulera en fråga om Europas geografi till varje avsnitt. Hjälps åt att komma fram till vem eller vilka som skulle kunna ge er bäst svar. Är det en politiker? Kanske en EU-parlamentariker? En geograf eller historiker? Kanske en kartritare? Eller en invånare i något land i Europa? Listan kan göras lång och det är bara er fantasi som sätter gränser. Passa på att involvera främmande språk i den här uppgiften. Låt eleverna översätta och ställ samma fråga till representanter från flera olika länder.
- Prata om informationssökning, urval och källkritik. I serien får tittaren möta en liten del av alla de länder, områden, städer och platser som bildar Europa. Varför tror ni att det är just dem som redaktionen har valt att låta serien utspela sig i och på? Skulle ni ha valt andra? Varför? Förklara och

motivera både de val som serien har gjort och de val ni skulle göra utifrån det som står i kursplanen i ämnet geografi. Var noga med att anpassa nivån på uppgiften så att alla i gruppen känner att de förstår och kan formulera motiveringar.

- Låt eleverna rita mentala kartor av de platser de mött programmet. Mentala kartor är en avbildning av en plats som man gör ur sitt minne. Är era avbildningar lika eller olika? Har ni valt samma eller olika platser? Uppmana eleverna att ställa frågor till varandra och minnas tillsammans så att de kan komplettera sina mentala kartor med mer information. Övningen ger en ökad förståelse för kartans funktion som en modell av verkligheten. Den tydliggör också hur karttecken underlättar vår gemensamma förståelse av kartan.

SAMARBETA MED ANDRA ÄMNE

Idrott och hälsa

Kartkunskap och en djupare förståelse för hur topografin påverkar till exempel byggnation, transporter och sysselsättning kan man med fördel passa på att väva in i övningar kopplade till orientering. Använd bilder, citat, gåtor och äventyr från serien för att rama in exempelvis orienteringsövningar, hinderbanor och samarbetsövningar.

Bild

Använd byggnader och konstverk från serien för analys av konst och arkitektur. Pausa programmet och måla, rita och teckna landskap, byggnader och platser. Serieteckna för att återberätta eller förutspå det spännande äventyret. Analysera resereklam från de länder, turistattraktioner och områden som finns med i serien.

Svenska

Dramatisera, arbeta med karaktärsscheman (beskriv karaktärernas egenskaper, drömmar, förväntningar, utseende, relationer, bakgrund), skriv och tala utifrån innehållet i serien (dagbok, manus, presentationer, referat, resereportage, brev, efterlysningar, personporträtt)

Historia

Låt namngeografin och bebyggelse bidra med ledtrådar till historiska händelser. Kan byggnader, infrastruktur och platser säga något om historien? Ta reda på vilka kontakter Sverige har haft med olika delar av Europa genom århundraden.

Biologi

Olika naturtyper erbjuder människan att använda naturen på olika sätt. Delar av serien kan användas för att belysa hur människan vistas i naturen på ett hållbart och hänsynsfullt sätt och hur den biologiska mångfalden ser ut i olika delar av Europa.

Matematik

Utnyttja möjligheten att låta seriens innehåll och rollfigurer bli en del av uppgifter kopplade till att beräkna avstånd, mäta tid, uppskatta storlek och använda skala.